

CONCIONES
DE
QUATUOR NOVISSIMIS

CONCIONES

DE

QUATUOR NOVISSIMIS

CONCIO PRIMA.

DE MORTE

SYNOPSIS

Mortis meditationem veram esse sapientiam, aliter quam pro mente Platonis, probatur et amplificatur; quam proinde Diabolus et mentibus humanis eripere conatur. Proposito deinde ordine dicendi, exaggeratur, quam improvisa et inopina sit mors, ut quæ omnia consilia humana turbat et evertit; et quam amara ejusdem cogitatio, præsertim autem animæ a corpore separatio, in qua cogitationi occurrunt tum animæ, tum corporis status, sepulchri squalor, sententiæ incertitudo, quod exemplo regis captivi illustratur, judicii rigor, peccatorum pungens conscientia, et interior pugna, demonum præsentia et tentatio, mortis denique certitudo; quæ singula elegantibus, ut solet, amplificationibus in prima concionis parte pertractantur.

Pars posterior commendatione animarum in purgatorio exorditur, et quantæ utilitatis et pietatis opus sit, illis subeunire ostendit. Deinde nos ipsi nobismet commendamur. Quam efficax medicamentum sit fortis meditatio, non tamen solum auditum, sed et intus receptum et probe digestum, declaratur, et exemplo monachi cujusdam rediivi ex Climaco confirmatur. Reditur postmodum ad institutum sermonem et graviter ea proponuntur, quæ post mortem homini eveniunt,

ut sunt circa corpus, fœtor et horror; circa exequias, fovea paucorum pedum et litum, quod etiam, potentissimis regibus non aliter evenit. Representantur præterea animis ea quæ circa Dei tribunal sunt futura, et parte judicis severi et æqui, judicii strictissimi, inquisitionis exactissimæ: accusatorum dæmonum, quæ omnia suis coloribus depinguntur. Tandem ad præparationem mortis invitamur, et sub nomine Belgii et Brabantie omnes a crapula abstrahimur.

Etsi princeps ingenii et doctrinæ Plato, cum sapientiam mortis meditationem esse definiit, non eo spectavit, ut frequenter de obitu cogitandum esse hominibus persuaderet: tamen in hanc quoque sententiam mihi verissime videor affirmare posse, veram mortalium sapientiam, esse mortis meditationem. Nam ea demum vera sapientia est, omnes actiones suas ipso fine, ad quem referuntur, tamquam regula quadam ita metiri, ut nec ab eo unquam dissentiant, nec jure reprehendi ab aliquo possint. Jam vero cum humanæ vitæ fines plurimi sint, eorum unum obitum ipsum esse, quis, queso, inficiabitur? Huc igitur omnia studia, huc omnes curæ, huc omnes cogitationes dirigi debent, ut vivendi curriculum a Deo nobis concessum, ita conficiamus, ut cum voluptate et lætitia ad exitum perveniamus. Equidem, auditores, sic statuo, hinc omnes hominum

errores principium ducere, quod vitæ finem, quem perpetuo ob oculos habere debent, obliviscuntur. Hinc enim superbia, hinc ambitio, hinc immoderata corporis cura: hinc ille terras, quas super arcem fabricamus, initium sumunt. Etenim si quales post paucissimos dies futuri simus, aliquando cogitarem, ratio nostra vivendi humilior fortasse, et moderatior esset. Quis animos elatos haberet, si in sepulcris aliquando humanum pulverem intueretur? Quis ventrem pro Deo coleret, si eum vermium escam paulo post esse futurum serio cogitaret? Quis amore divitiarum incitatus, per omnes terras et omnia maria velut insanus curreret, si se præter illud vilissimum indumentum, quo cadaver est involvendum, omnia relicturum intelligenet? Omnes denique nostri errores corrigerentur, si mortem tanquam scopum præ oculis haberemus. Hinc videlicet illi philosophi, qui Braehmanes sunt appellati, ante ipsarum suarum aedium fores, aperia sepulcra habere volebant, ut sine ingrederentur, sive egrederentur, mortis memoriam præsentem haberent, et ea tanquam freno, libidines omnes cohererent. Et Jeremiae prophetae aliquando Deus ait: *Descende in domum figuli, et ibi audies verba mea.* Certe poterat etiam Deus alibi, quam ubi circa lutum homines occupantur, alloqui sanctum prophetam; sed tamen non sine sapientissimo consilio ita constituit. Si quidem nos omnes admonere volebat, sepulcra, in quibus universum humanum lutum tanquam in domo figuli congregatur, gymnasium esse veræ sapientiae. Ibi enim loquitur Deus, et profundissima, maximeque recondita suae sapientiae arca, auditoribus suis exponit. Ibi non dialecticis sophismatibus; sed evidentissimis demonstrationibus ante oculos ponit vitæ brevitetem, carnis miseriam, mundi deceptiones, rerum præsentium vanitatem, et quo tandem recidat omnis humana pulchritudo, et universa mundi gloria.

Quæ cum ita sint, dubitare nec possumus, nec debemus, quin dæmon atrocissimus humani generis hostis, contendant quantum potest, ut mortis saluberrimam memoriam de nostris mentibus auferat. Alioquin enim quomodo fieri posset, ut rei tam formidabilis, et quam fugere aut declinare nullo modo possumus, unquam oblivisceremur? Si levis suspicio iacturæ alicujus, vel facultatum vel honoris tantum apud nos valet, ut somnum

sæpenumero nobis auferat, quid mortis certissima cogitatio facere deberet, quæ omnibus terribilibus terribilior est? Quare sicut ille, qui in publicis ludis ad scopum tela dirigere debent, multo ante diem illum meditantur, et plurima tela, manus et arcum exercentes consumunt, ut in die ludorum præmii scopum attingant: et quemadmodum ille, qui singulari certamine dimicaturus sunt, quotidie de suis viribus, de armis, de periculis præliandi periculum faciunt, vigilantissimeque provident, quæ ratione variis ictibus occurrere possint, ut in ipso vero certamine extanto honoris ac vitæ discrimine feliciter possint evadere: ita nos, auditores, quibus præmii sine ulla comparatione majus propositum est, si bene nos mori contingat; et qui si secus eveniat, damno ac dedecore inexplicabili mulctandi sumus, dum per Dei misericordiam licet cogitatione frequenter moriamur, ut cum vere moriendum erit, bene beateque mortem excipiamus.

Ordinem vero oratio nostra non alium habebit quam illum, quem ipse obitus secum afferre solet. Etenim illi qui ad bravium aspirant, quod cursui eorum propositum est, equos suos frequenter per stadium ducunt, ut omnia loca, omnes angulos, omnes lapides, omnia impedimenta, quæ in eo sunt, videant, ut cum dies certaminis aderit, stadium recognoscant, et a nullis impedimentis occurrentibus in cursu retardentur; ita et nos, qui (velimus nolimus) stadium mortis metiri debemus, optimum erit, si jam cogitatione et memoria cursum istum aspiciamus, et omnia, quæ in eo sunt, diligenter consideremus: præsertim cum iter obscurissimum, anfractibus et impedimentis variis refertissimum, et usque adeo periculosum sit, ut pauci omnino sint, qui feliciter illud ementiantur. Qui vere in eo labuntur, nullam amplius in omnem æternitatem spem salutis inventori sunt. *Quid mori...*

Ut igitur inde incipiamus, unde hoc atrocissimum prelium exordium sumit, illud primum considerare, ac perpendere debemus, tum maxime mortem advenire solere, cum minus homines de ea cogitant. Hinc est illa vox apostoli Pauli: *Deus Domini, sicut fur in nocte, ita venit.* Et ipsius Domini in Apocalypsi: *Ecce venio sicut fur.* Significum fures hoc proprium habent, ut tunc domos ad furtum faciendum ingrediuntur, cum homines alius dormiant, et cum minus tale aliquid suspicantur. Idem etiam per

Amos prophetam Dominus ait: *In die illa (dicit Dominus Deus) occidet sol in meridie, et tenebrescere faciam terram in die luminis?* Quam formidabilia sunt hæc verba, si diligenter considerentur, auditores? Quid enim est, *Occidet sol in meridie, et tenebrescere faciam terram in die luminis?* Nimirum hoc, cum homines meridiem suæ ætatis esse putant, cum plurimos annos se victuros adhuc arbitrantur, cum de lucris, de negotiis, de ædificiis, de honoribus, de nuptiis, de voluptatibus cogitant, cum dicunt animæ suæ: *Anima, habes nulla bona reposita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, latere:* tunc illis repente dicitur: *Ecce mors est in foribus, stulte, hæc nocte repetent a te animam tuam, et quæ parasti, cujus erunt?* Tunc inopinata mors omnia nostra consilia eludit, omnes cogitationum telas præcidit, et omnes illas turres in aere fabricatas unico ictu dejicit atque prosternit. O quam amarum est hoc nuntium! O quale vulnus recipit cor peccatoris et præsentem vitam vehementer diligens, cum ei medicus dicit, non amplius de vita, sed de morte cogitandum esse. Vir fortis ac strenuus erat rex Hebræorum Saul, multis præliis interfuerat, multos homines interfecerat, multas etiam præclaras res gesserat, tamen ubi a Samuele, qui jam obierat, audivit: *Cras tu et filii tui mecum eritis,* hoc est, cras in bello tu cum filiis tuis certissime morietis; continuo vehementissimo timore percussus cecidit semivivus in terram. Quid ergo sentiet tunc unusquisque nostrum, cum tale nuntium accipiet? Hic enim primum sese offerent cogitationi omnia quæ diligebat, a quibus omnino velit nolit avellendus per mortem, ac separandus erit. Corpus quidem morietur semel, sed cor toties morietur, quot ea sunt, quæ diligebat. Tunc vere in tenebras lux clarissima converteretur, quia tunc quæ ante majorem lætitiæ afferebant, horribiles carniciferae erunt, vehementiusque cruciabunt. Jucundissima res est illi, qui vivunt, dulces filios, dilectam conjugem videre, opes intueri, honorum recordari, de futuris et præteritis voluptatibus cogitare: at hæc omnia, quales cruce, quam amaræ potiones in obitu erunt! Solent eo tempore prudentes conjuges abscedere, et dulces filii ante conspectum patris venire non permittuntur: ne præsentia sua, et inferre, et suscipere tam acerbos dolores compellantur. Nam quia tunc, qui moritur, in tam distan-

tem et ignotam regionem proficiscitur, et iter est tam longum, quod tunc moriens ingreditur, dolor non pateretur, ut regulas honorum morum in ea separatione servaret. Sed si ab istis rebus, quæ hominem non contingunt, et externæ, sicut appellantur, ita sunt, tam durum est avelli quam, quæso, amarum erit corpus ab anima separari? Si duo peregrini, qui unum aut alterum diem simul iter fecerunt, non sine dolore ab invicem separantur, quid fiet cum disjungentur duo tam intime familiares, et tam vehementi amore se invicem prosequentes, quales sunt corpus et anima quæ ab ipso utero matris semper jucundissime vixerunt, et tot beneficiis se invicem obstrinxerunt? Si bos mugire solet, cum ab eo bove abstrahitur, cum quo aratrum trahere consuevit, qualem mugitum unusquisque nostrum dabit, cum a corpore animus abstrahetur? Quid erit, cum corpori dicit: *Jam in postemum iter sine te facere debeo?* Quid cum corpus animæ respondebit: *Et ego quo pacto esse potero sine te, a quo et vitam, et motum et sensum habebam?* Tunc igitur et animus flebiliter iterum, et iterum repetet: *Siccine separas amara mors? Siccine separas amara mors.*

Verum cum hujus tam acerbe separationis cogitatio altissimas in animo radices fixerit, tunc doloribus dolores succedent. Occurret enim festinans animo, quam mirabilis conditio, et corpus et animus post separationem expectet. Ac primum cum apud se revolvere incipiet, corpus post paucissimas horas in obscurissimo tumulo claudendum esse, tam abjectæ et miseræ conditionis ab admiratione cessare non poterit. Quid? Corpus quod nunc vivit, quod spirat, quod videt, quod loquitur, quod audit, quod in lectulo requiescit, post unam horam in momento cæcum, surdum, mutum, sine sensu, sine spiritu, sine vita efficietur? Corpus tam multiplicibus deliciis enutritum, cujus ventri ac gulæ terræ ac maris servierat, cujus indumenta erant byssus ac sericum, cui dum viveret lectulus mollissimus parabatur, propter quod ut a frigore et calore et ab ipso aere defenderetur, mille artes excogitabantur, quod nisi in amplis domibus habitare non poterat; nunc in domo tam tetra, tam graviter olente, ossibus et vermibus plena, cum cadaveribus mortuis in posterum habitabit? Ergo ne amplo palatio humile sepulcrum; in molli lectulo humus horrida; vestibus præ-

tiosis vilissimum linteum, deliciis putredo, odoribus fetor; et famulis vermes succedent? Et ista quidem sepulcri cogitatio vehementissime hominem in illis angustiis constitutum perterrebit: sed tamen multo vehementius perhorrescet unusquisque nostrum, cum quæ sors animam maneat, cogitatio incipiet. Tunc enim cum in illam æternitatem oculos infiget, ei novam illam regionem, et viventibus omnibus incognitam intuebitur, quam ipse tunc solus et nudus ingredi debet: et rursus intelliget in ea, et gloriam, et miseriam sempiternam inveniri, et nescit utra sors sibi continget, dici non potest, quo metu, qua sollicitudine, qua anxietate torquebitur. Quid? Pro comperto habere post duas horas vel in æternis gaudiis vel in æternis suppliciis se futurum, nonne est crux omni cruce atrocior? (Nam de purgatorio nihil dicimus, non quod locum illum non esse credamus, sed quod qui in eo degunt, cum certi de sua salute sint, inter beatos, ac felices numerentur.) Quamquam enim spes erigit animum; tamen recordatio peccatorum et cogitatio divinæ justitiæ timorem expelli non sinunt; præsertim dum ad mentem veniet, iudicia Dei esse abyssum multam. Et sicut Jacob cum filiis Joseph benedicere vellet, manus commutavit, et dexteram super minorem, sinistram super majorem natu posuit; ita et Deus interdum facere solet. Nam quis nescit latronem ex patibulo in cœlum ascendisse, Judam ex culmine apostolatus in gehennæ incendia descendisse? Hac igitur incertitudo sententiæ, vel æternæ beatitudinis vel cruciatuum sempiternorum, quam post duas horas audire debet, explicabile non est quam, vehementer in illo statu positum affligat.

Ac ut exemplo aliquo rem istam illustremus, attendite. Si christianus aliquis rex in manus barbarorum devenisset, et legatis christianorum regis liberationem a barbaris petentibus, et munera ac pecuniarum magnam summam afferentibus, princeps ille barbarus constitueret, ut regis vita et mors sortibus committeretur, et si quidem sors illi faveret, in suum regnum cum honore restitueretur; si vero sors illi contraria esset, in ardente fornacem vivus projiceretur: rogo vos, cum jam dies sortis adesset, et rex ille infelix hanc ardentem fornacem, et vivos illos flammarum globos intueretur, inde suos legatos moestos conspiceret, et in conspectu maxime multitudinis, quæ ad spectaculum

illud concurrisset, omnibus silentibus, et rei exitum expectantibus nec non pro salute regis trepidantibus, jam prætor manum ad urnam mitteret, ut scriptam regis sententiam educeret: vos, inquam rogo, quo animo rex ille esset, quam turbato vultu, quam pavidus, quam territus? Quid Deo non offerret, ut ex tanto periculo eum eriperet? Jam vero quid hoc est, auditores, si cum eo periculo, de quo loquimur, et quod omnibus nobis, qui hic adsumus, imminet, et in quo unusquisque nostrum brevi se videbit, quid, inquam, est si cum hoc periculo conferatur, nisi tenuis umbra vel somnium? Quanto regnum, ad quod aspiras, est amplius! quanto fornax, quam times, formidabilior! Hinc enim aderunt angeli ut in cœlum nos evehant: inde dæmones ut in gehennam incendia nos precipitent; et nemo nostrum certo scire poterit, utrum horum duorum, tam dissimilium, tam disparium, tam diversorum exitum post unam horam sortiri debeat. Cogita igitur quale tum cor tum in illo periculo erit, quam pavidum, quam humile, quam dejectum ante oculos ejus, qui solus ex tanto discrimine erure potest. Equidem arbitror, nullum omnino reperiri posse, qui rem tantam, ita ut est, exprimere vel explicare possit.

Verum huic perturbationi alia longe major succedet, cum in mentem veniet ratio, quam de omnibus verbis, actionibus et cogitationibus Deo reddere debemus. Nam et per se horrendum est cum Deo in iudicium intrare? et hunc ipsum horrorem dæmones mirum in modum augebunt. Ut enim ipsi dum vivimus Dei misericordiam nobis prædicant et amplificant, et quantum possunt contendunt efficere, ut de justitiæ ac iudicis Dei non cogitemus; ita tunc ex adverso misericordiam exlenuant, et magnitudinem ac severitatem divinæ justitiæ ante oculos ponunt. Ibi igitur peccator totus tremere, ac in desperationem declinare incipiet: nec non ita apud se ratiocinabitur: Si Deus proprio Filio suo propter aliena peccata non pepercit, unde pariter mihi qui tam multorum mihi conscius delictorum sum? Si in ligno viridi hæc faciunt in arido quid fiet? Si propheta, si martyres posteaquam tot annos innocentissime vixerant, non nisi per supplicia regnum cœlorum ingressi sunt, quis locus me, nisi gehenna suscipiet, qui nullius boni mihi conscius sum? Si non mentitur Scriptura, quæ dicit: *Reddet unicuique secundum opera*

ejus, ego qui res tam nefarias gessi, quid nisi æternos cruciatibus expecto? Si verum quod Apostolus ait: *Quæ semini verti homo, hæc meti*, quid nisi mortem æternam metet, quitam execrabilem sententiam fecit? Si nihil inquinatum in Dei regnum intrabit, quomodo ego, qui totus sordidus sum, sperare possum ingressum tam beatum? Tunc igitur omnia peccata, quæ dum viveret tanta facilitate perpetravit, velut agmen hostium irruent in hominem peccatorem. Tunc oculos pœnarum timor aperiret, quot clauserat sopor culpæ. Tunc ambitio, tunc furta, tunc adulteria, tunc fornicationes, tunc commensationes, tunc obrietates, tunc verba et cogitationes impura, tunc dissolutio ac socordia in bonis operibus, tunc demum et ipsa otiosa verba ad mentem venient, et o quam gravia videbantur, quæ nunc tam levia videntur, et quæ cum tanta jucunditate perpetrantur, quam atrociter tunc animum peccatoris torquebunt.

Post hæc omnia cum jam anima festinat ad exitum, tunc pia mater Ecclesia cœlestibus Sacramentis filios suos communit, et omnium sanctorum in tam ingenti periculo opem implorat. Quid enim illæ voces significant quæ circa morientem sæpius repetuntur, sancte Petre, ora pro eo, sancte Paule ora pro eo; nisi tantum morituro tunc periculum imminet, ut ad omnia cœlorum tabernacula pulsandum, et omnes sanctos implorandos esse, ut anima in tantis angustiis constitutæ adjumento sint. Nam quis explicet postremum illum agonem, in quo anima, et cum gravissima valetudine, et cum dæmonum insidiis, et cum timore futuri iudicii, uno tempore bellum gerit? Primum enim illa ultima perturbatio, et omnium sensuum titubatio, velut vicinæ mortis prænuentia quam vehementer exteret? cum intumescit pectus, vox raucescit, oculi excavantur, pedes moriuntur, genua frigeant, vultus pallescit, et omnes artus frigidum sudorem emittunt?

Et hæc quidem gravia et horrore plena, quæ extrinsecus apparent; sed ea sine comparatione graviora et horribiliora, quæ intus geruntur. De Beato Hilarione sanctus Hieronymus scriptum reliquit, eum dum viveret nihil magis optasse, quam dissolvi, et esse cum Christo, et tamen in extremo agone constitutus, ita perturbatus est, ut exitum animæ ejus quodammodo recusaret, et his verbis eam vir sanctus alloqueretur: *Egredere anima, egredere, septuaginta annis servivisti*

Deo et mari times? Si igitur in obitu timuit ille, qui tot annis servierat Domino, quid faciet illi, qui totidem annis Diabolo servierunt, et nefariis suis sceleribus Deum ad iracundiam provocaverunt? quo ibunt? quem implorabunt? quid consilii capient? Si sursum aspicient, districtum gladium divinæ justitiæ videbunt: si deorsum, hinc tumulum apertum inde gehennæ barathrum intuebuntur. Si tempus præteritum, omnia tamquam umbram præteriisse conspicient, si futurum, sæculorum æternitatem sine fine duraturam cernent.

Dæmonum vero impetus, qui tum omnes nervos suos contendunt, cunam pacto, quæso, sustinebunt? B. Gregorius quemdam fuisse refert, qui cum in extremo illo tempore cum Dæmonibus disputare cogeretur, victus fortasse Dæmonum argumentis tremere, pallere, sudare vehementer cepit, oculos ad parietem convertebat, et in eo loco continuo Dæmones apparebant. Denique horribili voce clamabant: Inducias vel usque mane, inducias vel usque mane, sed quia dum potuit, bene agere voluit, tunc cum voluit, minime potuit. Nam induciæ concessæ non sunt, sed in ea voce non Deo, sed Diabolo spiritum reddidit. Quid igitur, auditores, quid homines peccatores in simili statu positi facturi sunt? Egredi non volent, retrocedere non poterunt, et in eo statu permanere dicitur eis non permittitur. O si intelligere possemus, quale sit hoc prælium, quanti ponderis in illa hora negotio transigantur profecto alii, alii omnino, quam ante hæc fuimus, deinceps essemus. Et tamen quid prohibet, quin hæc intelligamus? Quis enim aliquid horum negare aut inficiari potest? Numquid non sunt omnia solis luce clariora? Numquid aliquis nostrum dubitare potest, se in statu, quem descripsimus, aliquando futurum? Nonne et fides docet, et natura testatur et ipsa experientia clamat nullum nasci non moriturum? Quis nostrum majorum suorum catalogum quem ad Adam proferre non potest? et tamen ex tam multis majoribus, qui aliquando vixerunt, quam multos? solum duos; quam multos? unum tantum; quam multos? nullum numerare possunt, qui vivat aut vivere aliquando non desinat. Deinde quis nescit illud fortasse, ut sapienter Augustinus in omnibus ferme rebus humanis locum habere præter quam in morte. Nasceretur puer? fortasse. Natus vero putas adolebit? fortasse. Litteras discet? fortasse. Uxorem

ducet? fortasse. Liberos gignet? fortasse. An morietur? omnino, plane, sine dubitatione morietur: Hic solum fortasse locum habere non potest.

Cum igitur, auditores, nobis omnibus, qui hic adsumus, compertissimum et exploratissimum sit, nos paulo post ad eum statum deveniuros, in quo toto corde desiderabimus ab omni scelere nos continuisse, omnium virtutum opera exercuisse, in omni sanctitate vixisse, et nec momentum unum sine spirituali lucro nobis præterisse, stultos homines non imitemur, qui solum præsentia intuentur. Provideamus prudenter futura, et ita divina aspirante gratia nos comparemus, ut illa hora, qua cæteris principium dolorum est, nobis gaudiorum et felicitas esse possit. Sed jam paululum quiescamus, et paucis, quod restat, absolvamus.

PARS SECUNDA.

Duo genera pauperum vobis commendare debeo, antequam ad alteram partem orationis accedam. Primum enim tempus me monet, ut vobis sanctos illos pauperes commendem, qui in purgatorio degunt. Et certe si quantum ipsi vestra liberalitate indigent, tantum esset in me ad hoc vobis persuadendum facultatis, non dubito, quin hodie multum vestris eleemosynis recrearentur. Nam sive commodum eorum, sive fructum vestrum, sive jus ipsum postulet respiciatis, ipsa luce clarius esse videbitis, optimum atque utilissimum esse, mortuorum animis opem facere. Ac primum quidem vix dici potest, quam parvo labore possimus efficere ut ab intolerabilibus cruciatibus anima una, vel plures, aut omnino liberentur aut saltem ad tempus releventur. Qui vero animam unam eripit a cruciatibus purgatorii, non solum ei minuit tempus pœnæ, sed etiam auget tempus gloriæ. Quod beneficium tantum est, ut vix æstimari possit. Itaque majus beneficium in mortuum hominem conferre le puto, si pro liberatione ejus aliquid facis, quam si conferres in aliquem viventem pauperem, et ei omnes tuas facultates largieris. Jam si fructum etiam tantum spectare volueris nullo modo dubitare debes, quin fructuosius omnino sit mortuis, quam viventibus opem ferre. Eleemosyna quidem semper fructuosa est, si propter Deum fiat, sed tamen non parum inter-

est in bonumne, an in malum hominem conferatur. Bonus enim beneficii memor erit, et pro te Deum exorabit, ut tibi pro parvis magna, pro terrenis celestia largiatur. At improbus, vel non orabit vel orans non audietur: *Scimus enim quia peccatores Deus non exaudit.* De justitia vero et probitate sanctorum illarum mentium, quæ in purgatorio degunt, quis jure ambigere potest? Quamobrem pro illarum liberatione satagere, vere nihil est aliud, quam amicos multos nobis conciliare, qui cum defecerimus, in æterna tabernacula nos recipiant. Nec enim periculum est ne cum in gloria et gaudio Domini sui erunt, more illius pincernæ apud Pharaonem, nostrorum beneficiorum obliviscantur. Jus vero quid, obsecro, postulat? Nonne ut cum de eleemosyna largienda cogitas, micus egenti magis egentem anteponas? Quis vero illo calamitosior est, qui et in maximis ærumnis versatur, et nec seipsum juvare, nec aliorum opem implorare potest? Quare quam maxime possum vobis animas defunctorum commendatas esse cupio.

Neque vero viventes pauperes de nobis conqueri poterunt, quasi eleemosynas vestras ab illis ad mortuos transferamus. Nam si vultis potestis utriusque tempore satisfacere: *Qui enim miseretur pauperis, fenoratur Domino,* ut Scriptura testatur. Quare si de facultatibus vestris viventibus pauperibus aliquid tribuatis, et deinceps fœnus, quod pro illis a Deo accepturi, et vestris spiritualibus loculis addituri eratis, in animarum fidelium liberationem transferre volueritis, et viventibus simul et mortuis pauperibus adjumento esse poteritis. Ac de commendatione quidem pauperum mortuorum hactenus.

Nunc vos ipsos vobis commendare cupio. Siquidem animæ vestre sunt illud alterum genus inopum de quo agebamus. Quemadmodum igitur, auditores, inter medicamenta illa potentius et efficacius operantur, quæ usque ad ipsa viscera penetrant, quam quæ solum extrinsecus corpori adhibentur: sic inter monita ac documenta salutaria, illa quæ ab ore concionatoris ad aures usque auditorum perveniunt, et ibi quiescunt parum omnino aut nihil efficiunt: at illa multum prosunt, quæ in animo reconduntur, ac diligenter considerantur ac perpenduntur. Quocirca si cupitis magnam eleemosynam animis vestris elargiri, accipite consilium meum. Hodie vel cras unusquisque sibi unam horam eligat, et

ingressus cubiculum suum tacite et quiete apud se ea, quæ de morte diximus, et dicturi sumus revolvat, et ipsemet potentiam hujus pharmaci sine dubio admirabitur. Nam mortis meditatio incredibilem vim habet ad hominem a mundi nugis abstrahendum, et ad seria revocandum. Nec enim mentiri potest, qui ait: *Memorare novissima tua, et in æternum non peccabis.*

B. Joannes Climacus refert, monachum quemdam sui temporis fuisse, qui cum negligentius vixisset, quam monachum vivere par est, et jam ad exitum pervenisset, raptus de hac vita, et ad tribunal æterni judicii adductus fuit: tamen divina providentia, tum propter illum, tum propter nos, ita jubente, ad vitam iterum revocatus est. Quid in eo judicio expertus fuerat, verbis quidem referre vel non potuit vel non voluit; sed tamen factis apertissime demonstravit. Nam primum cellæ suæ aditu lapidibus obstructo, ita in suo angustissimo cubiculo se conclusit, ut se commovere vix posset. Deinde pane solum et aqua usque ad vitæ finem vesci voluit. Tum per duodecim annos, hoc est, toto reliquo tempore, quo hic in terris supervixit, et cubiculo nunquam egressus est, nec cum aliquo est colloctus. Imo quod magis est admirandum nec oculos ab eo loco unquam removit, in quem primo conjecti fuerant; sed omnino attonitus et stupefactus, ea semper animo ac mente agitat ac revolvebat, quæ in alio sæculo vidisset, nec unquam ferventes lacrymæ in ejus oculis quoad vixit defecerunt. Cum vero obitus illius iterum immineret, obsecratus a fratribus, ut eis de ratione sanctæ ac religiose vivendi aliquid diceret, hoc solum ait: *Nemo qui vere mortis memoriam agnovit, unquam peccabit.* Quæ sententia incredibilis nobis videri posset, nisi etiam divina littera nobis prædicarent: *Memorare novissima tua, et in æternum non peccabis.* Hæc igitur vir sanctus scribit, et de eo scribit, quem ipsemet suis oculis vidit, et cui semel, et iterum morienti cum aliis multis astitit. Ex quo perspicuum fit, quæ dicebamus, nimirum mortis memoriam pharmacum esse utilissimum, ac saluberrimum, cuius si singulis hebdomadis semel potionem unam sumeremus, vel raro vel nunquam in lethalem morbum incidereamus.

Sed tamen, auditores, servanda est regula medicorum, qui aiunt, post sumptam medicam potionem aliquantulum esse quiescendum, et si fieri posset etiam dormiendum.

Qui concionem audit, vel per se aliquid legit, pharmacum quodammodo sumit; sed nisi postea in quiete ac somno meditationis de illis apud se in silentio cogitet, parum omnino proficit. Quocirca, ut initio dicebam, optarem, quin etiam vos, oro atque obsecro, ut sumpto hoc pharmaco, quod nunc animis vestris per aures vestras infundo, sanctæ meditationis somnum aliquem capiat. Et si adhuc magis fructuosam hanc medicinam vobis esse desideratis, non debetis mortem, tamquam rem alienam, et post centum annos futuram cogitare; sed existimet unusquisque cum ad meditationem accedit, se jam in lecto decumbere, et ad caput accensam candelam habere, ad latus vero Sacerdotem adesse, qui animam ipsius solitis precibus Deo commendat. Atque ita compositus cogitare incipiat corporis dolores, animi formidines, sensuum titubationes, et quomodo paulo post erunt omnia, quæ diligebat, relinquenda: corpus vermium escam futurum, et animam ad severissimum Dei iudicium rapiendum.

Ut igitur ad nostræ narrationis seriem revertamur, hactenus quid morientis usque ad ipsum exitum accidat explicimus. Nunc quid post illam tristem et horrore plenam corporis ab animo separationem, cum corpore et animo fiat considerare debemus. Ac primum quidem corpus ad sepulcrum deducamus, deinde animum quoque ad Dei tribunal prosequemur.

Animo igitur e corpore, tamquam ex antiquo carcere, egresso, jacet ibi non amplius corpus humanum, sed vilissimum atque abjectissimum cadaver, sine vita, sine sensu, sine viribus, et tam fœdum ac horribile, ut vix ejus aspectus tolerari possit, denique tale est corpus equi aut canis, quod in campis mortuum jacet, et omnes qui transerant, nares occludunt et gressum accelerant, ne conspectum ejus ferre, et fetorem illum teterrimum haurire diutius compellantur. Tale, inquam, remanet corpus humanum, etiamsi pontificis aut imperatoris cadaver sit. Quid, obsecro, apud homines plaris sit, quam principis corpus? Quid contra magis abjectum et vile esse potest, quam idem corpus jam defunctum? Ubi enim nunc est alia antiqua majestas, illa amplitudo, illa auctoritas, quam tremebant, qui intuebantur, et non nisi apertis capitibus, et genibus flexis coram illa esse permittebantur? Quo abiit omnis illa tam bene instructa pompa?

Verum aliquid erat, an somnium et umbra erat? Post hæc funus paratur, quod quidem est solum munus, quod ex omnibus divitiis et regnis secum homines auferre possunt et hoc ipsum adhuc non auferrent, nisi viventes hæc ratione suæ dignitati ac existimationi consultum esse putarent. Vere enim Propheta David ait: *Ne timueris cum dives factus fuerit homo, et cum multiplicata fuerit gloria domus ejus: quoniam cum interierit, non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria ejus.* Hic jam fovea septem aut octo pedum excavatur, etiamsi Alexandro Magno pararetur, quem totus orbi capere non poterat, atque in eo loco æternam domum et solium perpetuum cadaver acquirit: cui quidem adveniunt vermes occurrunt et aliorum mortuorum ossa loco cedere coguntur. In hac domo perpetuæ oblivionis et silentii linteo obvolutum, ac manibus et pedibus colligatis cadaver includitur, quamquam et ille supervacaneus labor est: non enim ex illo carcere effugeret, etiamsi manus et pedes solutos haberet. Ii, qui Jezabelem reginam viderunt, cum pulchritudine singulari prædita esset, et amplissimæ regni splendore fulgeret et post eandem viderunt, quando Dei providentia sic volente, eam canes laceraverant, et nihil nisi capitis ossa, et extremos pedes ac summam manus reliquerant, stupefacti dicebant: *Hæcine est illa Jezabel?* Et omnes qui per ea loca transibant, iterum atque iterum repelebant: *Hæcine est illa Jezabel? hæcine est illa Jezabel?* Hæcine est illa tam excellens regina, tam potens, tam illustris, quam omnes metuebant, quæ regnum universum administrabat, in cujus manus vita et mors omnium regi subjectorum posita erat? Jam vero si nos quoque saltem cogitatione descendamus ad sepulcra principum et regum eorum, quorum gloriam et majestatem vidimus, dum hic in terris nobiscum versarentur, et horribiles illas figuras, quas nunc præ se ferunt intueamur, numquid non stupefacti exclamabimur: *Hæcine est illa Jezabel?* Hæcine est illa facies, quam ego tam vivam, tam hilarem aliquando conspexi? Hi sunt illi oculi, quorum nutus homines perterrebat? Hoc est illud corpus tam tenerum, tam elegans, tam adornatum? Et ubi est lingua, quæ tam diserta, tam erudita, tam volubilis erat, et cujus præcepto regna atque imperia movebantur? Ubi sunt crines aurei? Ubi aureum diadema? Ubi sceptrum? Ubi purpura? Quoniam, obsecro, ordines obse-

quentium famulorum, quæ lautissima illa convivia, quæ aucupia, venationes, symphoniæ, faciliæ, assentationes, alique innumerabiles delictiæ recesserunt? Ergone illa omnia, ut firmus, continuo evanuerunt, et nihil jam præter cinerem, horrorem et fetorem relictum est? Intelligebat plane, intelligebat Deus, quam grave jugum super filios Adæ imponebat, cum diceret: *Memento homo, quia pulvis es, et in pulverem reverteris.* Sed jam corpore in tumulo derelicto, quo pacto animus novum illum orbem ingreditur consideremus.

Continuo igitur animus carne solutus incognitam regionem peragrarè aggreditur, ubi est celum novum et terra nova, novum genus incolarum, nova jura, novi mores, novæ consuetudines et nova forma judiciorum et nova omnino ratio vivendi. Quid igitur tunc miser peregrinus faciet, cum in tam insolita regione, horròre et umbra mortis plena se solum videbit? Quo pacto se a ferocissimis illis latronibus et horribilibus solitudinibus viatores aggrediuntur, nisi dum viveret angelorum presidia promeruerit? Formidabile profecto est hoc iter, sed tamen longe formidabilis est judicium, quod in eo loco exercetur. Quis, obsecro, explicare queat, quam æquus iudex, quam severum judicium, quam diligens inquisitio, quam multi et quam solliciti accusatores? Iudex quidem æquissimus erit, et nihil plane sine præmio aut pœna dimittet. Et apud eum tunc nec lacrymæ valebunt, nec preces audientur, nec promissiones admittentur, nec penitentia fructuosa erit, opes autem et illustres tituli et generis nobilitas et doctoratus, et pontificatus et sceptra ac diademata multo minus proderunt, imo *Durissimum judicium his, qui præsumunt fieri et potentes potenter tormenta patientur.* Judicium vero secutum eam legem fiet, quæ ait: *Oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, adustionem pro adustione, vulnus pro vulnere, livorem pro livore.* Porro inquisitio tam exacta, tam diligens, tam accurata erit, ut, nec unum otiosum verbum, nec una levis cogitatio prætereunda sit. Non enim joco, sed serio Veritas ait: *Omne verbum et osium, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii.* Etsi otiosa verba tam severe judicabuntur; quid de adulleriis, furtis, rapinis, fornicationibus, ambitionibus, comessationibus, ebrietatibus et

blasphemis fiet? *Et si tunc justus vix salubriter, ut Petrus ait Apostolus, Impius et peccator ubi parebunt?* Quid, obsecro, respondebimus, cum de vita, de fortunis, de honoribus, de ingenio, de eruditione, de inspirationibus, de occasionibus bene vivendi et de ipso tempore a nobis ratio postulabitur? O quam multi, qui nunc cum tanta facilitate peccant, quasi Deum ligneum et lapideum haberemus, qui nihil videret et nihil posset, tunc attoniti et infinita confusione ac rubore perfusi illic obmutescent. Jam vero quid de accusatoribus nostris dicemus, quando solus eorum conspectus nos perterrebit? Procedent ergo Dæmones, et ante tribunal judicis constituti dicere incipient: Non potes, o rectissime atque æquissime iudex, non istos reos condemnare, siquidem ipsi nostri hactenus semper fuerunt. Tui erant, quia ad imaginem tuam eos creasti; sed nostri facti sunt, quia tuam imaginem spreverunt, et nostram dilexerunt. Jugum tuum abjecerunt, et nostrum libenter susceperunt. Legem tuam, præcepta tua, consilia tua, admonitiones tuas contempserunt, et nostris libentissime paruerunt. Spiritum nostrum et non tuum, mores nostros et non tuos, vestigia nostra et non tua sequi voluerunt. Denique vide quam omnino semper nostri fuerunt. Tu naturam illis dedisti, gloriam promisisti, pro illis in cruce pependisti; nos contra nihil illis dedimus, nihil promisimus, nihil pro illis passus sumus, et tamen obedientiam denegaverunt tibi, præstiterunt nobis. Tu si quid jubebas, si jejunare, si orare, si pecunias pauperibus largiri, si injurias inimicis condonare, si sobrios esse, si ebrietatem eos fugere volebas, vel non faciebant vel invitæ et cum lacrymis faciebant; at nos comessationes et ebrietates, et alia vitia non tam imperabamus, quam suadebamus, et continuo obtemperabant et adhuc amplius quam præcipiebamus faciebant. Hortabamur ut jurarent, et ipsi pejerabant: ut injurias suas ulciscerentur, et ipsi pro quadam falsi honoris umbra vitam ponebant: ut paulo amplius biberent, quam par sit, et ipsi quotidie ebrui usque ad

vomitum effliciebantur. Numquid ergo nostri non fuerunt? Quare si verum est aliquando dixisti: *Reddite quæ sunt Cæsari Cæsari, et quæ sunt Dei Deo;* non potes nunc istos nobis non reddere qui nostri sunt, et nobis debentur. Quod si tunc his auditis sententia judicis erit, ut sempiternis incendiis addicaris, quales angustie animum tuum apprehendent? Quid ages? Quid loqueris? quem appellabis? ad quem confugies? O qualis lætitia? O quam grandis exultatio, tunc propter te in tabernaculis hostium tuorum erit. Exultabunt enim tanquam victores capta præda. Tunc implebitur quod Jeremias ait: *Aperuerunt super te os suam omnes inimici tui: sibilaverunt et fremuerunt dentibus, et dixerunt: devorabimus, in isto est dies, quam expectabamus: invenimus, vidimus.* Tunc cithara tua vertetur in luctum et cantus tuus in vocem fletuum. Tunc dies lætitiæ tuæ finietur, et sempiternis tenebris involveris. Tunc æternitatis clave porta voluptatibus omnibus claudetur, et doloribus, ac suspiriis aperietur.

Quæ cum ita sint, auditores, rebus nostris sapienter prospiciamus, consiliumque capiamus ab eo, qui ante advocatus, quam iudex esse voluit. Nemo est enim, qui ita noverit, quid nobis ad illum diem necessarium sit, ut is, qui causam nostram judicare debet. Is igitur clamât: *Attendite vobis ne graventur corda vestra in crapula et ebrietate et curis hujus vitæ, et superveniat in vos repentina dies illa.* O Lovanium! O Brabantia! O Belgium! vide ne crapula, vide ne ebrietas, quæ tibi tam familiaris esse solet, vide ne curæ et sollicitudines hujus mundi, te mortis et judicii oblivisci faciant. Non possum tibi non vehementer timere, cum illud ipsum vitium tibi familiarissimum esse cognoscam, quod maxime omnium fugiendum esse, tam sollicitè tuiominus admonere voluit. Vigilemus, fratres, sobrii simus, orationi vacemus, caute ambulemus, mortem frequenter cogitemus, ut nobis non ad gehennam janua, sed aditus ad vitam et gloriam per Christum sit, qui est benedictus in sæcula. Amen.